

Küldetés az éterből

Vasárnap reggelente felvételre kész képmagnóval ülök a televízió előtt. Várom a „Muzzy in Gondoland” és a „This is the way” című módszertani műsor soron következő részét. Muzzy, egy ország kedvence jó apropót szolgáltat egy olyan magasztos küldetés teljesítéséhez, amely hozzájárulhat nyelvoktatásunk felfogásbéli reformjához. Az immár sokadszor sugárzott Muzzy-sorozat feltehetően már minden igényességre törekvő, angoltanítást vállaló, általános iskolában dolgozó, illetve a korosztályt nevelő kollégám érdeklődését felkeltette, s ki-ki a maga módján rendszerbe foglalva gyűjti is a sorozatot és az azt kiegészítő nyomtatásban megjelent anyagokat.

A „Muzzy in Gondoland” a *BBC English by Television* 1987-ben megjelent kisgyermek-angoltanítását szolgáló kurzusa, amely televíziós változatban 20 önálló ötperces részből, videoadaptációban pedig ennél egy kissé rövidebb összidőtartamban, 6 nagyobb szerkesztett egységből áll. Szerves tartozéka a dalos hangkassetta, egy munkafüzet, 6 színes munkáltató tankönyv, dalosfüzet, játékok, matricák, szülői, illetve tanári kézikönyvek.

Folytatása hasonló szerkezettel mintegy 3 éve jelent meg „Muzzy Comes Back” címmel.

Mindkét kurzust nyelvében szintezett Muzzy-történetek, -olvasókönyvek egészítik ki.

1988-89-ben a BBC egyik szerkesztőjének megbízásából *Poór Zsuzsannával* együtt kipróbáltam a sorozat alkalmazhatóságát a kecskeméti Petőfi Sándor Gyakorló Általános Iskolában olyan tanulókkal, akik első osztályban folytatták az óvodában megkezdett angoltanulást, vagy azt akkor kezdték, illetve olyan harmadikosokkal, akiket a „Linda and the Greenies” alapján vezettünk be az angol nyelv világába. (1)

Tapasztalataink és nyelvtanárok körében végzett tesztelés alapján kapott javaslatokat a Soros Alapítvány általános iskolákban használni érdemes angoloktató sorozatok behozatalára.

Íly módon 1989 őszén több hazai, elsősorban angoltagozatos általános iskola kapott kedvezményes áron forintért képmagnót, fénymásolat és 2-2 sorozatot, a „Muzzy in Gondoland”-et és a nagyobbaknak szóló „Barn Theatre”-t.

Jilly Viktor kollégám is ez idő tájt kezdte kísérleteit, amelyekre méltán figyelt fel a Novotrade és a Magyar Televízió. 1990 nyarán a Novotrade licenc engedéllyel kiadta a videováltozatot, a daloskassetát, a színes munkáltató tankönyveket és *Jilly Viktor* szerkesztésében a tanári kézikönyvet, amely a dalokat is tartalmazza.

Ekkortájt kezdheték el sugározni először a tévében is a Muzzyt. Akkor, amikor az orosz nyelv hegemoniáját felváltva több száz iskolában bevezették az angol is.

Példaértékű esemény volt, amikor 1991 februárjában az IATEFL-Hungary első, Kecskeméten megtartott konferenciájához kapcsolódóan a Kecskeméti TV sugárzott *Jilly Viktor* egyik „muzzys” óráján készült felvételeket. (2)

Mindez kuriózzummal felérő tény, hisz egyrészt a Muzzyig hazánkban videós oktató-csomag ily komplex formában, egyidejű kiadásban nem jelent még meg, másrészt még nemzetközi szintéren sem volt olyan, hogy egy videosorozat alkalmazását pedagógiai műsorsorozat mutassa be.

Mindez már jeles kollégámon kívül a televíziós nyelvoktatás kiemelkedő hazai szakértőjének, *Lőrincz Zsuzsa* szerkesztő-rendezőnek is érdeme.

Jilly Viktor kísérleteinek kezdete, az első televíziós Muzzy közvetítések és a korábbiakban említett referenciafilm elkészülte óta eltelt idő sejtésem szerint próbálkozásokkal, harcokkal lehetett terhes, hisz egy ilyen nemzetközi szempontból is kiemelkedő pedagógiai értékű sorozat megvalósításához, mint amilyen a „This is the way”, anyagi és erkölcsi támogatásra jócskán lehetett szükség, s manapság az ilyet a mi szakmánkban nehezen mérjük.

Ezért a vasárnaponként felénk sugárzó szakmai érteken kívül, úgy érzem, kollégáim kintartásának eredményét is látnunk kell. Az alkotók, még ha nem is sikerült hamarabb képernyőre „verekedniük” magukat, ismét jól időzítettek.

A Muzzy első sugárzásakor jót tettek az orosz helyett angolt tanulni kezdő gyerekekkel, de a legtöbb kolléga akkor még „mozizáson” kívül másra nem tudta használni az éterből rögzített felvételeit.

Az eltelt 2-3 évben országszerte több száz pedagógus lett részese az átképzés nyelvi alapozó és most már a főiskolákon, egyetemeken folytatódó tanárképző szakaszának, s lett kénytelen egyidejűleg angolt is tanítani.

Van már egy réteg, amelyik tud annyira angolul, hogy felismerje, miért nem tud eléggé jól, s ezáltal igényesebbé válik önmagával szemben. Önkritikusan vizsgálja eddigi nyelvtanítási gyakorlatát, s megpróbál felzárkózni, lépést tartani a hazai angolkutatás hagyományokon alapuló fejlődésével. Ezen kollégák az esetek többségében azonban állandóan akadályokba ütköznek.

Az átképzés felsőoktatási szakasza bölcsészorientált, s kevés hangsúlyt kap a nyelvtanítás gyakorlatára való felkészítés. A nyelvviskolák, pedagógiai intézetek, egyesületek által szervezett továbbképzések, műhelyfoglalkozások, konferenciák látogatottsága egyre kisebb mértékű. Talán azért, mert az információ nem jut el a kollégákhoz, s ebben vétkesnek tartom a pedagógiai intézetek nem célirányos tájékoztatását és az iskolák vezetőit, vagy mert a költségvetési keretek szűkösek.

Persze vannak emberi tényezők is, amelyeket fokozottan érzékelek. Ezek az átképzés, továbbtanulás okozta lelki, szellemi, fizikai leterheltségben, a növekvő megélhetési, családi gondokban, meg nem értő környezetben is keresendők.

Bár az az érzésem, hogy aki akar, utoléri az információt, ki tudja hajtani valahogy a részvételi költséget, s tán meg önmagával is harcolva kiszorítja a szabadidőt és leküzdödi a fáradtságot, hogy továbbképzésen, konferencián részt vehessen.

Mindenesetre, a „This is the way” alkotói megadták az utolsó esélyt a nehézségekkel küszködő kollégáknak arra, hogy vasárnap reggelente a tv elé ülve vagy a sorozatot képszalagra rögzítve megismerhessenek a „hagyományosnak” nevezett, de szerény véleményem szerint egyszerűen csak beszűkült és beszűkült nyelvtanításhoz képest teljesen más nyelvpedagógiai attitűdöt, amelyet most az angol nyelv iskolai bevezetése kapcsán egy angoltanár kolléga képvisel. Sajnos, ez az attitűd kis körben és eléggé későn, a nyolcvanas évek második felében kezdett teret hódítani az orosz tanító nevelők nem eléggé gyorsan gyarapodó táborába.

Jilly Viktor heti üzenetei a képernyőről és a Magyar Hírlap szombati „Ahogy tetszik” mellékletéből az utolsó pillanatban nyújtanak segítő kezét az angolt, németet, franciát, olaszt... az orosz sorsára juttatni nem akaró, de kellő tapasztalattal alig rendelkező nyelvtanároknak, nyelvtanárként való szándékozó kollégáknak. Jilly Viktor példát ad arra, hogy közepesen felszerelt, hagyományosan bebútorozott osztályban, „poroszosan” sorba ültetett, teljes létszámú osztályban miként lehet a Muzzy tantervére építve, rövid videosegmentumokat integrálva sokszínűvé, ezerarcúvá tenni egy oktatási folyamatot.

Megismerünk benne egy, a célnyelvvel könnyedén bábó, de azt a tanulók számára szintézissel érthetővé tenni képes nyelvtanárt, aki nem lecke, tankönyv szintjén ismeri a nyelvet. Magatartásával képvisel egy célnyelvi kultúrát. Utasításai nyelvi és képnyelvi szempontból érthetőek, a feladatok dinamikusak, jó a hangulat.

Mindezt harmadikosokkal teszi egy férfi, aki mellesleg még énekelni és gitározni is tud. Cikkei és élvezetesei és tanulságosak. Dicséret illeti tehát Lőrinc Zsuzsát, hogy felfigyelt Jilly Viktor tevékenységére, s a személyében egy etalont kapott a remélhetőleg átalakuló hazai gyermek nyelvtanításra.

Lőrinc Zsuzsa eddigi munkássága a „This is the way”-hez hasonlítható léptékű és jelentőségű alkotásokban ölt testet. Műsorait mintegy tíz esztendeje ismerem, hisz a „Fortocska” korszakban kezdtem nyelvtanári pályámat, s úgy érzem attól fogva egy küldetést teljesít.

A „Fortocska” a nyugati televíziózás és videokészítés, valamint a hazai, világszínvonalúnak tekinthető, bár szűkkörű önfeljesztő orosz metodika tapasztalatainak egyik legkiválóbban sikerült ötvözte. E sorozat az új orosz tankönyvek bevezetésekor, az első

Akai-Videoton képmagnók OOK-s terjesztésekor került az éterbe. Kár, hogy a 8-10 éves korosztály az akkori szocialista világon kívül másutt nem tanult, s azóta sem tanul nagy létszámban orosz nyelvet, s rajtunk kívül a keleti táborban akkor még nem volt elterjedt az iskolai videóhasználat.

Mire annak gazdasági és technikai feltételei megteremtődtek, ők is megvalósították a rendszerváltást a nyelvoktatásban. Így a „Fortocska” bár „szellőztető ablakot” nyitott az üzleti érdekektől motiváltan hatékonyan fejlődő angol mint idegen nyelv oktatás beáramló tapasztalatai és a hazai russzisztika eredményei szabad áramlásának, inkább eszmei és szakmai értéket képvisel. Gyakorlati jelentősége ugyanakkor az, hogy létrejött egy fontos alkotói átlomás lehetett a szerkesztő-rendező számára egy világszínvonalú oktatósorozat, a „Zdravstvujtye!” megvalósításához. A „Zdravstvujtye!” a maga módján a nyelvi videók között az egyik „leg” volt, hisz a „People and Places” (BBC) létrejöttéig az egyetlen olyan nyelvi sorozat volt, amely teljesen autentikus nyelvet használ az első résztől az utolsóig. Csupán a riporterek tudták, hogy nyelvoktatók műsoron dolgoznak, de ez nem sokat számíthatott, hisz nyelvtanári tapasztalattal nem rendelkezvén, orosz anyanyelvű lévén nem törekedtek nyelvhasználatuk didaktikai célzatú színtézésére. A riportalanynoknak pedig még annyi ismeretük sem volt a felvételek céljáról, mint a riportereknek. Valószínű, csak a kamera mögött álló magyar stáb tudta igazán, hogy mi és miért készül.

Lőrincz Zsuzsa és többszöri alkotótársa *Oszipova Irina* az itthoni szerkesztéskor diktálta az anyagot. Mindez a részletek nyelvpedagógiai szempontok szerinti összefűzésével, a fokozatosan csökkenő gyakoriságú, de tudatos feliratozással valóban a legjobb orosznyelvi videóvá tette a „Zdravstvujtye” sorozatot.

Sajnos ez a kurzus nálunk már csak 1989. őszén került képernyőre az ismert miniszteri rendeletet követően, amikor hisztérikusan kezdték leállítani az orosztanítást az iskolák többségében. Így a hazai idegen nyelvi videózás ezen gyöngyszeme legfeljebb a Televideó devizabevételeit gyarapítja, de a nyelvtanári, nyelvtanulói szemléletváltáshoz széles körben már nem tudott hozzájárulni.

Ennek ellenére a sorozat szerepét úgy értékelem, hogy megjelenése szakmai szempontból időszerű volt, hisz a hazai nyelvpedagógiai technológia akkori világszínvonalúnak tekinthető fejlettségi szintjét méltán képviseli. Kár, hogy ez az időpont politikai szempontból nem kedvező.

A „Konnichiwa” című japán nyelvről sorozat is Lőrincz Zsuzsa küldetés vállalásának egyik bizonyítéka. Felismerte a nyelv tanulására fokozódó igényt, amelynek elsősorban gazdaságpolitikai mozgatórugói voltak. Vállalta, hogy európai szemmel szerkeszt egy keleti nyelvet bemutató kurzust, s ezt is újszerű szerkezetben teszi. A célnyelvi alapkommunikációs helyzeteket ugyanis előbb magyar feliratokkal teszi érthetővé, majd azok megisméltésekor azok transzkripcióit adja meg feliratokkal, s az egyes fejezetek végén szemantizál.

Bár e sorozatban a célnyelvi autentikusságra való teljes törekvés kifogásolható, hisz budapesti környezetben, nem csak japán anyanyelvű szereplőkkel mutat be situációt, jelentősége mégsem kérdőjelezhető meg. Hisz Lőrincz Zsuzsa és alkotótársai nem vállalkoztak többre, mint a legszükségesebb, célnyelvi kultúrához tapadó, főleg paralingvisztikai ismeretek közvetítésére, a két világ közötti érintkezéshez szükséges látásmód és kölcsönös befogadás készségének kialakítására.

Úgy érzem, ez az út – his is the way –, amely a „This is the way” mint egy csúcspont eléréséhez elvezette a szerkesztő-rendezőt. Továbbá ez a módja annak, ahogy a küldetést kell, hogy vállalja az, aki nyelvet tanulóokra, nyelvet tanítóokra hatni kíván és tud e kis hazában.

JEGYZETEK:

- (1) *Medgyes Péter*: Linda and the Greenies. Angol nyelvkönyv gyermekeknek Tankönyvkiadó, Budapest, 1985. valamint ennek kétrészes, szerényebb kivitelű változata: Angol nyelvkönyv. Szakosított tantervű általános iskola 3. osztály, Tankönyvkiadó, Budapest, 1986.; Angol nyelvkönyv. Szakosított tantervű általános iskola 4. osztály, Tankönyvkiadó, Budapest, 1987.
- (2) IATEFL-Hungary, az angliai központú International Association of Teachers of English as a Foreign Language magyar tagszervezete. Címe: IATEFL-Hungary. Angoltanárok Nemzetközi Egyesülete, Budapest, Ajtósi Dürer sor 19-21. 1146

POÓR ZOLTÁN